Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (åttonde avdelningen)

den 12 maj 2022*

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen – Direktiv 2014/42/EU – Artikel 4 – Förverkande – Artikel 7 – Frysning – Artikel 8 – Skyddsåtgärder – Frysning och förverkande av egendom tillhörande tredje man i det straffrättsliga förfarandet – Nationell lagstiftning enligt vilken det inte föreskrivs någon möjlighet för tredje man att väcka talan under domstolsförfarandet och något eventuellt återlämnande av egendomen innan det straffrättsliga förfarandet avslutas inte heller är möjligt”

I mål C-505/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien) genom beslut av den 8 oktober 2020, som inkom till domstolen samma dag, i ett förfarande som anhängiggjorts av

RR,

JG,

övriga deltagare i rättegången:

Spetsializirana prokuratura,

meddelar

DOMSTOLEN (åttonde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden N. Jääskinen samt domarna M. Safjan (referent) och M. Gavalec,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som ingetts av:

– Europeiska kommissionen, genom M. Wasmeier och I. Zaloguin, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: bulgariska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.1 jämförd med artikel 2.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/42/EU av den 3 april 2014 om frysning och förverkande av hjälpmedel för och vinning av brott i Europeiska unionen (EUT L 127, 2014, s. 39), artikel 8 i detta direktiv och artikel 17 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

2 Begäran har framställts i ett brottmål där RR och JG, i egenskap av tredje män i detta förfarande, ansökte vid den hänskjutande domstolen om att deras beslagtagna egendom skulle återlämnas under den inledande fasen av nämnda förfarande.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I skälen 15, 31, 33, 34 och 38 i direktiv 2014/42 anges följande:

”(15) Om en slutlig fällande brottmålsdom meddelas bör det vara möjligt att förverka hjälpmedel vid och vinning av brott, eller egendom vars värde motsvarar sådana hjälpmedel och sådan vinning. En sådan slutlig fällande dom kan också vara följden av ett förfarande i den tilltalades utevaro. Om förverkande på grundval av en slutlig fällande dom inte är möjligt, bör det ändå under vissa förhållanden vara möjligt att förverka hjälpmedel och vinning, åtminstone i fall där den misstänkta eller tilltalade personen är sjuk eller har avvikit. I fall av sjukdom och avvikelse skulle emellertid förfaranden i den tilltalades utevaro kunna vara tillräckliga för att uppfylla denna skyldighet. Om den misstänkta eller tilltalade personen har avvikit bör medlemsstater vidta alla rimliga åtgärder, och de får kräva att personen i fråga instäms till eller uppmärksammas på förverkandeförfarandena.

…

(31) Med tanke på den begränsning av rätten till egendom som beslutet om frysning innebär, bör sådana provisoriska åtgärder inte vidmakthållas längre än vad som är nödvändigt för att hålla egendomen tillgänglig för ett eventuellt senare förverkande. För detta kan det krävas att domstolen omprövar beslutet för att kontrollera att det fortfarande finns skäl att förhindra att egendomen skingras.

…

(33) Detta direktiv påverkar på ett väsentligt sätt rättigheterna för personer, inte endast för misstänkta eller tilltalade personer utan också för tredje män som själva inte är föremål för åtal. Det är därför nödvändigt att sörja för särskilda skyddsåtgärder och rättsmedel för att säkerställa deras grundläggande rättigheter vid genomförandet av detta direktiv. Detta

inbegriper rätten att bli hörd för tredje man som påstår sig vara ägare till den berörda egendomen, eller som hävdar annan egendomsrätt (sakrätt i egendom), såsom nyttjanderätt. Den som drabbats av ett beslut att frysa egendom bör underrättas om beslutet så snart som möjligt efter att det verkställts. De behöriga myndigheterna får dock uppskjuta underrättelsen till den berörda personen om sådana beslut om det är nödvändigt p.g.a. utredningen.

(34) Syftet med underrättelsen om beslutet om frysning av egendom är bland annat att göra det möjligt för den berörda personen att bestrida beslutet. I en sådan underrättelse bör därför, åtminstone i korthet, skälet eller skälen för det berörda beslutet anges, även om detta kan ske mycket kortfattat.

…

(38) Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheterna och de principer som fastställs i [stadgan] och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna [, undertecknad i Rom den 4 november 1950], enligt tolkning i rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Detta direktiv bör genomföras i enlighet med dessa rättigheter och principer. Detta direktiv bör inte påverka tillämpningen av nationell rätt med avseende på rättshjälp, och det skapar inte några skyldigheter för medlemsstaternas rättshjälpssystem, vilka bör vara tillämpliga i enlighet med stadgan och Europakonventionen.”

4 I artikel 1 i direktivet, med rubriken ”Syfte”, föreskrivs följande i punkt 1:

”I detta direktiv fastställs minimiregler om frysning av egendom för att möjliggöra ett eventuellt senare förverkande och om förverkande av egendom i straffrättsliga ärenden.”

5 I artikel 2 i direktivet, med rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv gäller följande definitioner:

…

3) *hjälpmedel*: all slags egendom som på något sätt, helt eller delvis, använts eller varit avsedd att användas för att begå ett eller flera brott.

4) *förverkande*: slutgiltigt berövande av egendom beslutat av domstol i anledning av brott.

5) *frysning*: tillfälligt förbud mot överföring, förstöring, omvandling, avyttring eller flyttning av egendom, eller att man tillfälligt tar egendom i förvar eller tar kontroll över egendom.

…”

6 I artikel 3 i direktivet, med rubriken ”Tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”Detta direktiv ska tillämpas på brott som omfattas av

…

g) rådets rambeslut 2004/757/RIF av den 25 oktober 2004 om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel [(EUT L 335, 2004, s. 8)],

h) rådets rambeslut 2008/841/RIF av den 24 oktober 2008 om kampen mot organiserad brottslighet [(EUT L 300, 2008, s. 42)],

…”

7 I artikel 4 i direktiv 2014/42, med rubriken ”Förverkande”, föreskrivs följande i punkt 1:

”Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att möjliggöra förverkande, antingen helt eller delvis, av hjälpmedel och vinning eller egendom till ett värde som motsvarar sådana hjälpmedel eller sådan vinning, om det meddelats en slutlig fällande brottmålsdom, vilken dom också kan vara resultatet av förfaranden i den tilltalades utevaro.”

8 Enligt artikel 5.1 i direktivet ska medlemsstaterna ”vidta de åtgärder som krävs för att möjliggöra förverkande, antingen helt eller delvis, av egendom som tillhör en person som har dömts för ett brott som är av beskaffenhet att direkt eller indirekt kunna ge upphov till en ekonomisk fördel, om domstolen på grundval av omständigheterna i målet, bland annat konkreta uppgifter och tillgängligt bevismaterial, till exempel att värdet på egendomen inte står i proportion till den dömdes lagligen förvärvade inkomst, är övertygad om att egendomen i fråga härrör från brottsliga handlingar”.

9 I artikel 6 i direktivet, med rubriken ”Förverkande hos tredje man”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att möjliggöra förverkandet av vinning, eller annan egendom, till ett värde som motsvarar vinningen, som överförts direkt eller indirekt av en misstänkt eller tilltalad till tredje man, eller som förvärvats av tredje man från en misstänkt eller tilltalad, åtminstone om denne tredje man hade kännedom om eller borde ha haft kännedom om att överföringens eller förvärvets syfte var att undvika förverkande, på grundval av konkreta uppgifter och omständigheter, inbegripet att överföringen eller förvärvet genomfördes utan ersättning eller i utbyte mot ett belopp som var betydligt lägre än marknadsvärdet.

2. Punkt 1 ska inte påverka rättigheterna för tredje man som handlar i god tro.”

10 I artikel 7 i direktivet, med rubriken ”Frysning”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att möjliggöra frysning av egendom för att möjliggöra ett eventuellt senare förverkande. Dessa åtgärder, som ska beslutas av en behörig myndighet, ska innefatta brådskande åtgärder som kan vidtas när det behövs för att bevara egendomen.

2. Egendom i tredje mans besittning, enligt vad som avses i artikel 6, kan bli föremål för frysning för att möjliggöra ett eventuellt senare förverkande.”

11 I artikel 8 i direktiv 2014/42, med rubriken ”Skyddsåtgärder”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att se till att personer som berörs av de åtgärder som föreskrivs enligt detta direktiv har rätt till ett effektivt rättsmedel och en opartisk domstol så att deras rättigheter tillvaratas.

2. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att se till att den som drabbats av ett beslut om frysning underrättas om beslutet så snart som möjligt efter det att det har verkställts. I ett sådant meddelande ska, åtminstone kortfattat, skälet eller skälen till det berörda beslutet anges. När det är nödvändigt för att förhindra att det inverkar menligt på en brottsutredning får de behöriga myndigheterna skjuta upp underrättelsen till den berörda personen om beslutet om frysning.

3. Beslutet om frysning ska endast förbli i kraft så länge som det är nödvändigt för att bevara egendomen för att möjliggöra ett eventuellt senare förverkande.

4. Medlemsstaterna ska göra det faktiskt möjligt för de personer vars egendom berörs att bestrida beslutet om frysning inför domstol i enlighet med förfaranden som föreskrivs i nationell rätt. Sådana förfaranden kan innebära att när det första beslutet om frysning har fattats av en annan behörig myndighet än en rättslig myndighet, ska beslutet först underställas en rättslig myndighet för godkännande eller omprövning innan det kan bestridas inför domstol.

5. Egendom som frysts, men som inte därefter förverkas, ska omedelbart återlämnas. De villkor eller processuella regler enligt vilka sådan egendom återlämnas ska avgöras av nationell rätt.

6. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att skäl anges för varje beslut om förverkande och att den berörda personen underrättas om beslutet. Medlemsstaterna ska göra det faktiskt möjligt för en person som ett beslut om förverkande är riktat mot att bestrida beslutet om förverkande inför domstol.

…

9. Tredje man ska ha rätt att hävda äganderätt eller annan egendomsrätt, inbegripet i de fall som avses i artikel 6.

…”

Bulgarisk rätt

Strafflagen

12 I artikel 53 i Nakazatelen kodeks (strafflagen) föreskrivs följande:

”1) Följande ska förverkas, oberoende av straffrättsligt ansvar:

a) Egendom som tillhör den person som har dömts för brott och som var avsedd att användas för eller som användes för att begå ett uppsåtligt brott. När denna egendom inte längre finns kvar eller har överlåtits, ska ett belopp motsvarande dess värde fastställas.

b) Egendom som tillhör den person som har dömts för brott, vilken har varit föremål för ett uppsåtligt brott, i de fall som uttryckligen anges i den särskilda delen av denna lag.

2) Även följande egendom ska förverkas till staten:

a) Egendom som har varit föremål för eller hjälpmedel vid brott och vars innehav är olagligt.

b) Egendom som utgör en direkt eller indirekt vinning av brott, om denna egendom inte måste återlämnas eller återbetalas. Om denna egendom inte längre finns kvar eller har överlåtits, ska ett belopp motsvarande dess värde fastställas.

3) I punkt 2 b avses med

1. *direkt vinning*: varje ekonomisk fördel som är en omedelbar följd av brottet,

2. *indirekt vinning*: varje ekonomisk fördel som har uppstått till följd av disposition över direkt vinning samt all egendom som har erhållits genom att den direkta vinningen därefter helt eller delvis har omvandlats, även då denna uppblandats med egendom av legalt ursprung. Förverkandet omfattar egendom upp till värdet av den direkta vinning som omfattas, med tillägg för värdeökningar som har ett omedelbart samband med disposition eller omvandling av den direkta vinningen och införande av den direkta vinningen i egendomen.”

Straffprocesslagen

13 I artikel 111 i Nakazatelno-protsesualen kodeks (straffprocesslagen), med rubriken ”Bevarande av bevismaterial”, föreskrivs följande:

”1) Bevismaterial ska bevaras till dess att det straffrättsliga förfarandet har avslutats.

2) Föremål som beslagtagits som bevismaterial kan återlämnas till de rättsinnehavare från vilka de har förverkats med åklagarens tillstånd innan det straffrättsliga förfarandet har avslutats, endast om detta inte hindrar uppdagande av den objektiva sanningen och egendomen inte är föremål för administrativa förseelser.

3) Åklagaren ska fatta beslut om begäran om återlämning inom tre dagar. Ett avslag från åklagaren med stöd av punkt 2) kan överklagas av rättsinnehavaren till behörig domstol i första instans. Denna domstol ska avgöra överklagandet inom tre dagar från mottagandet av detta, vid ett sammanträde inom lykta dörrar, och detta avgörande kan inte överklagas.

4) Lättfördärvliga föremål som beslagtagits som bevismaterial från rättsinnehavarna och inte kan återlämnas till dem, överlämnas till berörda institutioner och juridiska enheter med åklagarens tillstånd att användas i enlighet med deras avsedda ändamål eller ska säljas, varvid intäkterna från försäljningen deponeras i en kommersiell bank till förmån för statsbudgeten.

5) Narkotika, narkotikaprekursorer och psykotropa växter samt punktskattepliktiga varor får förstöras innan det straffrättsliga förfarandet har avslutats i enlighet med de villkor och förfaranden som föreskrivs i lag. I ett sådant fall ska endast de representativa prover som beslagtagits bevaras fram till dess att förfarandet har avslutats.

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

14 Vid en kontroll den 15 januari 2019 av ett fordon som framfördes av WE och i vilket även RR, hans sambo och tillika ägaren av fordonet, befann sig, hittades narkotika. Både WE och RR misstänktes men då åklagaren efter förundersökningen bedömde att RR inte hade informerats om

förekomsten av narkotika, beslutades att åtal inte skulle väckas mot henne. Fordonet, som enligt förundersökningen ständigt stod till WE:s förfogande, förblev emellertid beslagtaget i egenskap av bevismaterial, med stöd av artikel 111 i straffprocesslagen, inom ramen för förfarandet mot WE.

15 Vid en husrannsakan den 7 augusti 2019 i JG:s hem, inom ramen för ett brottmål gällande organiserad narkotikahandel, beslagtogs två mobiltelefoner och en summa pengar. Inget åtal väcktes emellertid mot JG, eftersom åklagaren ansåg att han inte var inblandad i brottsligheten. Båda mobiltelefonerna och penningbeloppet förblev emellertid beslagtagna i egenskap av bevismaterial, med stöd av artikel 111 i straffprocesslagen, inom ramen för förfarandet mot de gängmedlemmar som var delaktiga i den organiserade brottsligheten.

16 RR och JG väckte talan vid Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien), den hänskjutande domstolen, och yrkade att deras respektive egendom skulle återlämnas.

17 Enligt den hänskjutande domstolen föreskrivs i den nationella lagstiftningen en möjlighet för tredje man att under förundersökningen begära att beslagtagen egendom ska återlämnas, men det är enligt denna lagstiftning inte möjligt att efterfråga ett sådant återlämnande under domstolsförfarandet, vilket kan pågå i flera år.

18 Den hänskjutande domstolen har även anfört att artikel 53 i strafflagen inte medger förverkande av egendom som ägs av tredje man i god tro i en sådan situation som den i det nationella målet, vilket innebär att beslagtagen egendom ska återlämnas till sin ägare efter det rättsliga domstolsförfarandet.

19 Den hänskjutande domstolen vill därför få klarhet i huruvida denna lagstiftning är förenlig med direktiv 2014/42, tolkad mot bakgrund av artikel 17 i stadgan.

20 Mot denna bakgrund beslutade Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Utgör artikel 8 i direktiv 2014/42 hinder mot nationell lagstiftning enligt vilken en person vars egendom har frysts som ett påstått hjälpmedel vid eller som vinning av brott, under domstolsförfarandet saknar rätt att vid domstolen ansöka om att egendomen ska återlämnas?

2) Är nationell lagstiftning enligt vilken det inte är tillåtet att förverka ett ’hjälpmedel vid brott’ som utgör egendom tillhörande en tredje man som inte har medverkat i brottet, men som har ställt nämnda egendom till den tilltalades förfogande för stadigvarande användning på ett sådant sätt att det är den tilltalade som utövar äganderätten till egendomen i förhållandet mellan dessa personer, förenlig med artikel 4.1 jämförd med artikel 2.3 i direktiv 2014/42 och med artikel 17 i stadgan?

3) För det fall den andra frågan besvaras nekande, medför då artikel 8.6 andra meningen och 8.7 i direktiv 2014/42 en skyldighet att tolka den nationella lagstiftningen så, att en tredje man vars egendom har frysts och kan komma att förverkas som hjälpmedel vid brott, ska beredas möjlighet att delta i förfarandet som kan leda till ett förverkande, samt att bestrida beslutet om förverkande vid domstol?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

21 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 8.1 i direktiv 2014/42 ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken, vid beslagtagande av egendom i egenskap av förmodade hjälpmedel vid eller vinning av brott, ägaren till denna egendom, som är en tredje man i god tro, under domstolsförfarandet i ett brottmål inte har någon rätt att väcka talan vid behörig domstol om återställande av nämnda egendom.

22 Det kan inledningsvis konstateras att organiserad brottslighet och narkotikahandel, såsom de brott som är aktuella i det nationella målet, omfattas av det materiella tillämpningsområdet för direktiv 2014/42.

23 Enligt artikel 3 g och h i detta direktiv är det nämligen tillämpligt på sådana brott som omfattas av rambesluten 2004/757 och 2008/841, vilka avser olaglig narkotikahandel samt kampen mot organiserad brottslighet.

24 I artikel 8 i direktivet, med rubriken ”Skyddsåtgärder”, föreskrivs i punkt 1 att medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att se till att personer som berörs av de åtgärder som föreskrivs enligt detta direktiv har rätt till ett effektivt rättsmedel och en opartisk domstol så att deras rättigheter tillvaratas. Enligt denna bestämmelse bekräftas således de grundläggande rättigheter som avses i artikel 47, i vilken det bland annat anges att var och en vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, med beaktande av de villkor som föreskrivs i denna artikel och särskilt att få sin sak prövad i en rättvis rättegång (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 oktober 2021, Okrazhna prokuratura – Varna, C-845/19 och C-863/19, EU:C:2021:864, punkt 75).

25 För det första avser de åtgärder som föreskrivs i direktiv 2014/42 bland annat frysning av egendom, vilket i artikel 2.5 i direktivet definieras som ett ”tillfälligt förbud mot överföring, förstöring, omvandling, avyttring eller flyttning av egendom, eller att man tillfälligt tar egendom i förvar eller tar kontroll över egendom”.

26 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att den egendom som är aktuell i det nationella målet fortfarande är i förvar hos de myndigheter som är inblandade i det straffrättsliga förfarandet. Såsom den hänskjutande domstolen har påpekat ska således beslagtagandet i det nationella målet anses utgöra ”frysning” i den mening som avses i denna bestämmelse.

27 Vad för det andra avser de situationer i vilka det enligt direktiv 2014/42 är tillåtet att frysa egendom, föreskrivs i artikel 7 i direktivet att medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att möjliggöra frysning av egendom för att möjliggöra ett eventuellt senare förverkande.

28 Det ska i detta sammanhang prövas huruvida den egendom som är aktuell i det nationella målet har frysts för att möjliggöra ett eventuellt senare förverkande i den mening som avses i artikel 7.

29 Vid den tidpunkt då den egendom som är aktuell i det nationella målet frystes kunde den i detta avseende eventuellt bli föremål för ett senare förverkande.

30 Vad gäller RR framgår det nämligen av beslutet om hänskjutande att hon ursprungligen misstänktes för narkotikabrott och att åklagaren först senare uteslöt att RR var inblandat i brottet. Hon kvalificerades därmed som tredje man i god tro, vilket enligt den hänskjutande domstolen hindrade förverkande av hennes egendom enligt bulgarisk lagstiftning.

31 Vad gäller JG framgår det av samma beslut att hans inblandning i den aktuella brottsligheten uteslöts först efter en undersökning av de två mobiltelefoner som beslagtagits. Såväl dessa mobiltelefoner som penningbeloppet blev således föremål för en frysning för att möjliggöra ett eventuellt senare förverkande.

32 Eftersom RR:s och JG:s egendom vid tidpunkten för frysningen kunde bli föremål för ett senare förverkande enligt bulgarisk rätt, kan det konstateras att deras respektive situation omfattas av tillämpningsområdet för artikel 7 i direktiv 2014/42. De berörs följaktligen av en åtgärd som föreskrivs i detta direktiv, i den mening som avses i artikel 8.1 i direktivet.

33 Vad för det tredje avser den omständigheten att ägaren till den egendom som är föremål för frysning under domstolsförfarandet i ett brottmål inte har någon rätt att väcka talan vid domstol om återställande av nämnda egendom, är medlemsstaterna enligt artikel 8.1 i direktiv 2014/42 skyldiga att se till att berörda personer har rätt till ett effektivt rättsmedel och en opartisk domstol så att deras rättigheter tillvaratas.

34 På grund av den allmänna ordalydelsen i artikel 8.1 i direktiv 2014/42 är de personer för vilka medlemsstaterna ska garantera effektiva rättsmedel inte bara de personer som har befunnits skyldiga till ett brott utan även alla andra personer vars egendom berörs av beslutet om frysning (se, analogt, dom av den 21 oktober 2021, Okrazhna prokuratura – Varna, C-845/19 och C-863/19, EU:C:2021:864, punkt 76 samt där angiven rättspraxis).

35 Denna tolkning följer även av skäl 33 i direktiv 2014/42, vari det anges att direktivet på ett väsentligt sätt påverkar rättigheterna för personer, inte endast för misstänkta eller tilltalade personer, utan också för tredje män som själva inte är föremål för åtal, men samtidigt gör gällande att de är ägare till den berörda egendomen. Det är därför, enligt vad som sägs i samma skäl, nödvändigt att föreskriva särskilda skyddsåtgärder och rättsmedel för att säkerställa att dessa personers grundläggande rättigheter tillvaratas vid genomförandet av detta direktiv (dom av den 21 oktober 2021, Okrazhna prokuratura – Varna, C-845/19 och C-863/19, EU:C:2021:864, punkt 77).

36 Artikel 8 i direktiv 2014/42 ska dessutom tolkas mot bakgrund av skäl 31 i direktivet, där det anges att sådana provisoriska åtgärder, med tanke på den begränsning av rätten till egendom som beslutet om frysning innebär, inte bör vidmakthållas längre än vad som är nödvändigt för att hålla egendomen tillgänglig för ett eventuellt senare förverkande, och att det för detta kan krävas att behörig domstol omprövar beslutet för att kontrollera att skälen för frysning fortfarande föreligger.

37 Ett sådant synsätt förutsätter att en tredje man i god tro som är ägare till fryst egendom även under domstolsförfarandet kan få den behöriga domstolen att pröva huruvida villkoren för frysning av denna egendom fortfarande är uppfyllda. Nationell lagstiftning enligt vilken en sådan möjlighet inte föreskrivs strider följaktligen mot artikel 8.1 i direktiv 2014/42.

38 Av ovanstående överväganden följer att den första tolkningsfrågan ska besvaras enligt följande. Artikel 8.1 i direktiv 2014/42 ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken, vid frysning av egendom i egenskap av förmodade hjälpmedel vid eller vinning av brott, ägaren till denna egendom, som är en tredje man i god tro, under domstolsförfarandet i ett brottmål inte har någon rätt att väcka talan vid behörig domstol om återställande av nämnda egendom.

Den andra frågan

39 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 4.1 i direktiv 2014/42 ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken förverkande av egendom som tillhör tredje man i god tro och som har använts som hjälpmedel vid brott är uteslutet, även när denne tredje man har ställt egendomen till den tilltalades stadigvarande förfogande.

40 Europeiska kommissionen har gjort gällande att denna fråga inte kan tas upp till sakprövning, eftersom den inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i målet, i den mån det av beslutet om hänskjutande skulle framgå att något förverkande inte under några omständigheter hade kunnat ske i det nationella målet. Det skulle nämligen strida mot den nationella lagstiftningen att förverka det ifrågavarande hjälpmedlet i det nationella målet, varför åklagarmyndigheten inte längre önskade eller ens övervägde möjligheten att detta hjälpmedel senare skulle förverkas.

41 Domstolen erinrar i detta hänseende om att det uteslutande ankommer på de nationella domstolarna, vid vilka målet anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i varje enskilt mål bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken, som relevansen av de frågor som ställs till domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 13 november 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, punkt 27 och där angiven rättspraxis).

42 Enligt fast rättspraxis presumeras nämligen nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 13 november 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

43 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att det enligt den nationella lagstiftningen inte är tillåtet att förverka egendom tillhörande tredje man i god tro i en sådan situation som den i det nationella målet. Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i huruvida ett sådant förverkande, med stöd av direktiv 2014/42, är motiverat i en sådan situation. Det är således inte uppenbart att den andra frågan inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i målet. Frågan kan följaktligen tas upp till sakprövning.

44 I sak ska det erinras om att det i artikel 4.1 i direktiv 2014/42 föreskrivs förverkande av bland annat ”hjälpmedel”, i den mening som avses i artikel 2.3 i direktivet, om det meddelats en slutlig fällande brottmålsdom.

45 Även om denna bestämmelse uttryckligen avser hjälpmedel och en slutlig fällande brottmålsdom, framgår det inte av dess lydelse huruvida det hjälpmedel som är föremål för förverkande nödvändigtvis måste tillhöra den dömda personen.

46 Enligt fast rättspraxis ska vid tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 mars 2021, MCP, C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, punkt 37 och där angiven rättspraxis).

47 Vad i förevarande fall gäller det sammanhang i vilket artikel 4.1 i direktiv 2014/42 ingår, ska det påpekas att det i artikel 5 i detta direktiv, som rör ”utvidgat förverkande”, i punkt 1 föreskrivs att förverkandet endast får avse ”egendom som tillhör en person som har dömts för ett brott”, vilket innebär att egendom tillhörande tredje man inte omfattas av tillämpningsområdet för denna artikel.

48 Vad gäller artikel 6 i detta direktiv avser denna visserligen uttryckligen, såsom framgår av dess rubrik, ”förverkande hos tredje man”. Denna artikel gäller emellertid endast ”vinning” och inte ”hjälpmedel”, vilket innebär att den inte under några omständigheter kan utgöra grund för förverkande av hjälpmedel i en sådan situation som den i det nationella målet.

49 När det däremot gäller skäl 15 i direktiv 2014/42, mot bakgrund av vilket artikel 4 i direktivet ska läsas, föreskrivs däri en skyldighet att informera misstänkta och tilltalade om förfarandet för förverkande, utan att tredje man över huvud taget omnämns.

50 Det följer av dessa olika bestämmelser att, eftersom förverkande av egendom tillhörande tredje man endast avses i de situationer som omfattas av artikel 6 i direktiv 2014/42, kan förverkande av egendom enligt artikel 4.1 i direktivet endast gälla egendom som ägs av misstänkta och tilltalade.

51 Den omständigheten, som den hänskjutande domstolen har åberopat, att egendomen stadigvarande har använts av den tilltalade är inte sådan att den gör det möjligt att förverka denna egendom, om den tillhör en tredje man som är i god tro, i enlighet med artikel 4.1 i direktiv 2014/42.

52 Under alla omständigheter, och i den mån det enligt nationell lagstiftning inte tillåts att egendom som tillhör tredje man i god tro förverkas i en sådan situation som den i det nationella målet, framgår det av domstolens fasta praxis att ett direktiv inte i sig kan medföra skyldigheter för en enskild, vilket innebär att det inte som sådant kan åberopas mot denne vid en nationell domstol (dom av den 24 juni 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 65 och där angiven rättspraxis).

53 Av ovanstående överväganden framgår att den andra tolkningsfrågan ska besvaras enligt följande. Artikel 4.1 i direktiv 2014/42 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken förverkande av egendom som tillhör tredje man i god tro och som har använts som hjälpmedel vid brott är uteslutet, även när denne tredje man har ställt egendomen till den tilltalades stadigvarande förfogande.

Den tredje frågan

54 Mot bakgrund av svaret på den andra frågan saknas anledning att besvara den tredje frågan.

Rättegångskostnader

55 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (åttonde avdelningen) följande:

1) **Artikel 8.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/42/EU av den 3 april 2014 om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken, vid frysning av egendom i egenskap av förmodade hjälpmedel vid eller vinning av brott, ägaren till denna egendom, som är en tredje man i god tro, under domstolsförfarandet i ett brottmål inte har någon rätt att väcka talan vid behörig domstol om återställande av nämnda egendom.**

2) **Artikel 4.1 i direktiv 2014/42/EU ska tolkas så, att den inte utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken förverkande av egendom som tillhör tredje man i god tro och som har använts som hjälpmedel vid brott är uteslutet, även när denne tredje man har ställt egendomen till den tilltalades stadigvarande förfogande.**

Underskrifter SV